

Elgbeitetakst

Elgregion TRÅ

Områdene i Rendalen og Trysil kommuner

2008

Elbeitetakst

Elgregion TRÅ

Trysil, Rendalen og Åmot

Områdene i Rendalen og Trysil kommuner

2008

Forord

Norge har en av verdens tetteste elgstammer. Østerdalen og Trysil, med sine store skogområder og gode vinterbeite i furuforyngelsene, har grunnlaget for å være av våre viktigste elgdistrikter.

Ut fra elgens områdebruk og trekkmonstre, er det naturlig å se hele områdene mellom Storsjøen/Renaelva og over mot Trysilelva som en stor og naturlig enhet i elgforvaltningen. Den opprettede og godt fungerende Elgregion TRÅ har derfor geografiske forutsetninger for å ta tak i styringen av en helhetlig og seriøs forvaltning av elgstammen.

Elgregion TRÅ består av ett administrativt bestandsplanområde med deler av kommunene Trysil, Rendalen og Åmot der tilnærmet alle grunneiere innen de naturlige grensene er medlemmer. Elgen er en svært viktig ressurs for eierne og lokalmiljøene. Elgregion TRÅ, som andre bestandsplanområder i distriktet, ønsker å skaffe seg best mulig grunnlag for sine forvaltningsmessige beslutninger.

Samtaler om en mulig for elgbeitetakst startet vinteren 2008 mellom regionen v/ sekretær Egil Håvard Wedul og Skogbrukets Kursinstitutt (SKI) v/ fagsjef Gunnar O. Hårstad. Styret i regionen besluttet, ut fra et innlevert tilbud, i april å engasjere SKI til å gjennomføre elgbeitetakst ut fra Solbraas metode, beskrevet i SKIs veiledningshefte.

I møte i NORTØMMERs sine lokaler på Elverum 24. april med styreleder Ole Erik Sjølie og Rolf Brennodden, ble SKIs planlagte takstopplegg presentert og fikk tilslutning. Noen justeringer ble foretatt av de geografiske grensene, og noen takstbestand flyttet ut fra lokalkunnskap.

Inventeringsarbeidet ble utført i perioden 19. mai til 3. juni av Vidar Ingstadbjørg og Gunnar O. Hårstad. De første tre dagene deltok også Hans Fjerdrumsmoen og Åsmund Grønning i arbeidet.

Utregninger av resultatene og rapporterskrivingen er utført av Gunnar O. Hårstad. Forsidebildet er tatt av Åsmund Grønning.

SKI og undertegnede er sterkt delaktig i videreutvikling av takstopplegg og kurs og undervisningsmaterieell innen sektoren elgbeitetaksering. Å kunne stå ansvarlig for et helt takstopplegg som i dette tilfellet, er lærerikt og nyttig for oss. Erfaringene vil utvilsomt komme til nytte ved videre arbeid med temaet og ved kommende materielleproduksjon og kursarrangement.

Elgbeitetaksten er ikke noe mål i seg selv. Den skal være et objektive og anvendelig redskap i forvaltningen av elg, elgbeite og skog de nærmeste åra.

Vi takker for oppdraget og ønsker Elgregion TRÅ lykke til videre i elgforvaltningen.

Biri 10.08.08

Skogbrukets Kursinstitutt

Gunnar O. Hårstad

Innhold

Forord.....	3
Innhold	4
Sammendrag	5
Bakgrunn.....	6
Faglig innledning	9
Takstopplegg.....	10
Bestandsoversikt.....	12
Resultater	14
Plantetall	14
Plantehøyde.....	16
Beiteuttak	17
Utvikling i beiteuttak	26
Beiteuttak og fôrmengde.....	29
Møkkhauger.....	25
Diskusjon.....	31
Konklusjon.....	33
Forslag til tiltak	35

Sammendrag

Skogbrukets Kursinstitutt (SKI) fikk av Elgregion TRÅ i oppdrag å taksere elgens vinterbeite i TRÅs arealer i Rendalen og Trysil. TRÅs arealer i Åmot ble taksert sommeren 2007.

Taksten ble utført i siste halvdel av mai og de første dagene av juni 2008. Det er benyttet takstmetoden utviklet av Knut Solbraa og beskrevet i SKIs hefte "Elgbeitetaksering".

Takstområdet er delt inn i 6 delområder ut fra grunneiernes organisering:

Rendalen: Ytre Rendalen Grunneierlag (YRG), Andrå Utmarkslag og Sjøli Viltstellområde

Trysil: Nordre Trysil Utmarksområde, Trysilfjellet Viltstellområde og Tenaasen Viltstellområde

53 foryngelsesbestand med antatt trehøyde mellom 0,5 og 4,0 meter og med om lag jevn fordeling over hele takstområdet, ble valgt ut til prøvebestand ut fra satelittbilder. Utvelgelsen skjedde uavhengig av treslag, boniteter og eiendomsgrenser. Flere lokalkjente personer ga nyttig informasjon i utleggingen av prøvebestand og om andre forhold knyttet til elgen, elgforvaltningen og beitet.

I de utvalgte prøvebestandene ble ca 30 prøveflater lagt ut med et systematisk forband, slik at prøveflatene ble jevnt fordelt over hele bestanden. Prøveflatene hadde radius 1,99 m og dekket dermed 12,5 m².

På hver prøveflate ble alle treplanter i aktuell høyde talt opp i antall og vurdert med henblikk på høyde og beitegrad. Både siste års beite og beitet de to foregående vintrene ble registrert og notert som henholdsvis nytt/ gammelt beite. Vinterens møkkhauger med sentrum innen flata, ble også talt.

Et bærekraftig beiteuttak er fra forskerhold satt til 35-40 % av det tilgjengelige. Beiteproduksjonen vil da være utholdende over lang tid uten at betydelige andeler av de mer attraktive beiteplantene blir overbeitet og går ut. I områder der det satses mye på verdiproduksjon på furu, bør uttaket på dette treslaget ikke overskride 30-35 %. Beiteskadene for større områder i forhold til skogbruk blir da ikke over det akseptable.

For TRÅs arealer i kommunene, ble det i middel funnet beiteuttaket siste vinter på:

	TRÅ Rendalen	TRÅ Trysil
Furu	90,5 %	59,6 %
Bjørk	59,2 %	44,1 %
Rogn, osp og selje	99,1 %	96,4 %
Vier	77,4 %	93,7 %
Einer	55,5 %	51,2 %
Kontorta	5,9 %	8,8 %

Som en ser, beitet har vært ekstremt hardt siste året. I mange av prøvebestandene var tilnærmet all tilgjengelig beite tatt. Tendensen var tydelig at beitetrykket var aller hardest i Rendalen og vestlige deler av Trysil.

Uttaksprosenten siste år var betydelig høyere enn de to foregående åra. Dette gjelder generelt på bjørk. Beitetrykket på furu var siste året hardere enn før i YRG og Trysilfjellet.

I store deler av området beiter elgen seg ut av matfatet, da overbeitet over tid gir betydelig redusert beiteproduksjon.

Bakgrunn

Elgregionen

Elgregionen TRÅ er en organisasjon for jaktrettshavere. Virkeområdet er skogarealene mellom Trysilelva i øst og Storsjøen/ Renaelva i vest. Formålet med elgregionen er å oppnå enhetlig forvaltning innen den trekkende elgbestandens leveområder. Beskatning og nødvendige fellestiltak baseres på lokal og biologisk kunnskap for å sikre en produktiv elgbestand med høy avkastning.

I flere retninger grenser Elgregion TRÅ mot andre vel etablerte elgregioner og store bestandsplan-områder. Slik grunneier-organisering av elgforvaltningen er svært nyttig og viktig, og den er helt i tråd med de offentliges ønsker og en biologisk tankegang. Elgen må forvaltes ut fra elgens premisser og dens bruk av arealene.

Arealer i elgregionen

Tellende areal innen elgregionen

Trysil:	Trysilfjellet Viltstellområde	153 600 daa	
	Tenaasen Viltstellområde	97 200 daa	
	Nordre Trysil Utmarksområde	243 900 daa	494 700 daa
<hr/>			
Rendalen	YRG østlig del	376 961 daa	
	Andrå Utmarkslag	82 382 daa	
	Sjøli Viltstellområde og	234 800 daa	
	Rendalen søndre Statsallmenning	100 000 daa	794 143 daa
	Til sammen		1 288 843 daa
<hr/>			
Åmot	(ikke med i denne taksten)		806 455 daa
Til sammen i TRÅ			2 095 298 daa

I denne taksten var målet å finne beiteutnyttelsen i elgens viktige vinterområder. Derfor ble områdene i Trysil og Rendalen under 600 – 700 meter o. h vurdert. Det vil utgjøre anslagsvis en tredel av arealet eller om lag 430 000 daa. Arealene over denne satte høydegrensen ble generelt ansett som mindre interessante i forhold til vinterbeite for elg.

Lovverk

Elgregionens er samtidig ansvarlig for å forvalte elgen ut fra andre samfunnsinteresser. Vi nevner her:

Viltloven § 1

- Viltet og viltets leveområder skal forvaltes slik at naturens produktivitet og artsrikdom bevares.

Forskrift om Forvaltning av hjortevilt og bever § 1

- Formålet med denne forskrift er å bidra til at forvaltningen av hjortevilt og bever ivaretar bestandenes og leveområdenes produktivitet og mangfold. Forvaltningen skal legge til rette for lokal, langsiktig forvaltning med næringsmessig og rekreasjonsmessig nytteverdi av viltressursene. Forvaltningen skal videre sikre bestandsstørrelser som medfører at hjortevilt og bever ikke forårsaker uakseptable skader og ulemper på andre samfunnsinteresser.

Elgens trekkemønster

Elgens arealbruk i regionen preges av et betydelig elgtrekk på senhøsten fra høyereliggende områder og fra områder i sør og delvis øst til vinterbeitene i de lavereliggende områdene og i lier og tverrdaler mot Storsjøen og Lomnessjøen. Dette trekket har pågått i flere ti-år og har i lang tid gitt store elgkonsentrasjoner i disse relativt snøfattige områdene.

Skogskade

De takserte arealene har stor variasjon i klimatiske og jordbunnsmessige forutsetninger. Forholdene for skog er svært forskjellig, og skogbildet og skadene varierer mye. Betydelige arealer er relativt tørre og magre moreneområder som er spesielt velegnet for furu.

Flendalen øst for Storsjøen fikk tidlig store skogskader, noe også før elg-ekspansjonen på 1970-tallet. I store deler av dalen har det nesten ikke kommet opp foryngelse av furu på 40 år. Furuplantene blir totalt nedbeitet når de stikker opp over snøen. Også i resten av TRÅs takserte område er skogskadene store, med få unntak. Siste vinter var beiteskadene økt betraktelig nord for Mistra.

Beiteskadene på furuforyngelsen har i lengre tid vært så store i deler av takstområdet, at mange grunneierne har kviet seg for å hogge og investere i foryngelse av furu. Noen skifter i stedet over til gran eller kontorta. Dette har over noen år gitt redusert beitetilgang og større skader på den furuforyngelsen som ble forsøkt etablert.

Trafikkskade

På tross av massivt elgtrekk og stedvis mye elg i område, er elg i trafikken et relativt lite problem, selv om påkjørsler forekommer. Lite elg trekker og oppholder seg i områder med mye og rask biltrafikk.

Andre beitetakster

Det er tidligere ikke foretatt systematisk taksring av elgbeitet i hele dette aktuelle området. Mer begrensede registreringer er utført, særlig i Flendalen. Den dokumenterte sterkt overbeite og store beiteskader på furua.

På forsommeren 2007 ble elgbeitetakst utført i TRÅs områder i Åmot, uten at rapporten har vært tilgjengelig. I følge muntlige uttalelser er beiteuttak der relativt stort og beiteskadene betydelige.

I Trysil har flere av elgregionene lenger øst og sør utført elgbeitetakster i flere år. Deres takstopplegg følger i større grad den svenske metoden der beiteskade blir mer fokusert. Resultatene fra de andre områder i Trysil viser om lag sammen harde beitetrykk som i TRÅs områder.

Mange skogeiere, skogbrukere ellers og jegere har i mange 10-år hatt et våkent og bevisst forhold til elgens beitesituasjon og til beiteskade på furua.

Flytakst

Det ble utført flytelling i området i februar/mars 2007. Mange dyr ble observert, men det er usikkert hvor stor andel som ble telt.

Statistikk for sette og skutte dyr

Innsamlingen av data for sette og skutte dyr i TRÅs område har pågått like lenge og vært like grundig som i de beste områdene i Hedmark. Statistikken viser:

- Observerte elger per dagsverk har vært høye og stabile, kanskje med en liten oppgang
- Sett ku per okse er stabilt på 1,6
- Tvillingraten holder seg relativt stabil på ca 1,2.
- Kalv per ku var siste år på 0,65, om lag som tidligere år.
- Vektene på skutte dyr innen de ulike gruppene skal etter sigende holder seg relativt stabilt og ligger i det midlere sjiktet i landssammenheng. Resultatene fra andre deler av Trysil og fra NINAs overvåkningsprogram (noe lenger sør i Hedmark) viser en reduksjon i slaktvektene på omlag 5 %.

Statistikken over sette og skutte dyr blir ennå mer interessant og lærerik når en får tall for en lengre tidsperiode og ulike parametere kan sammenstilles.

Faglig innledning

Beite-behov

Som andre arter, er elgen fullstendig avhengig av mat med tilstrekkelig kvalitet og i tilstrekkelige mengder. For elgen i det meste av Norge, er vinteren flaskehalsen. Forskningsprogrammet Elg-Skog-Samfunn fant at i middel trenger elgen disse mengdene beitekvist av bra kvalitet:

Voksen okse:	15 kg
Voksen ku:	12 kg
Åring:	10 kg
Kalv:	7 kg

Beite-prioritering

Elgen er bevisst i sitt beitevalg og tar sitt vinterføde ut fra fordøyelighet og smaklighet. Prioriteringene varierer noe i ulike strøk av landet og for ulike dyr, men for indre Østlandet gjelder normalt:

1. prioritet: Rogn, osp, selje og vier.
2. prioritet: Furu, bjørk og einer
3. prioritet: Gran og or

Ungfuru er godt vinterbeite for elgen, særlig i indre strøk av landet. Den har rimelig god fordøyelighet og smaklighet, og grunnet nålene er den effektiv å beite på. På vinteren beites bare siste årsskudd.

Ytterste del av skuddet er mest næringsrik, da det har knopper og mer fordøyelig bark. Furu med store mengder lange og smakelige nåler, er effektivt for elgen å beite på.

Beite-høyde

Elgens rekkevidde for beiting er avhengig av snødybden. Når snødybden er stor, vil de nederste grenene ligge beskyttet under snøen, samtidig som elgen rekker tilsvarende høyere. I denne taksten ble beite-høyde 0,5-4,0 meter benyttet.

Sommerbeite

Sommerbeitet består i stor grad av høgvokste urter som geitrams, bringebær, bregner og turt der det finnes. De takserte områdene er nokså vekslende, men inneholder en god del tørr morenemark, særlig i de vestlige delene. Ut på sommeren går en del av elgen oppover i terrenget for å utnytte det næringsrike fjellbeitet.

Elgen benytter også i betydelig grad løvtrærne som sommerbeite. Løvrasing er effektiv spising og gir god mat, særlig på forsommeren. Ved takst av vinterbeitet må en være påpasselig med å skille ut hva som er vinterbeite og sommerbeite.

Høst- og vårbeite

I perioden om høsten mellom urtevegetasjonens nedvisning og snødekt mark, og om våren mellom snøbar mark og løvsprett, er lyngbeitet svært viktig for elgen. Særlig er blåbærlyng en basisføde. I de mer frodige lisdene med friskere fuktighet, er det rikelig med godt lyngbeite. Stedvis ble det under taksten observert betydelig beiting på blåbær.

Takstopplegg

Vurderingsområdet

- Vurderingsområdet er hele arealet til Elgregion TRÅ i Rendalen og Trysil. Totalarealet er på 1 520 000 daa hvorav 1 288 000 dekar er tellende elgareal. Noe areal er trekt ut da eiendommene ikke er medlemmer i TRÅ.

Takstområdet og delområdene

- Bare områder under 700 meter ble vurdert som de mest interessante vinterbeiteområder. Under kvoten på 700 meter o.h. ble en grenselinje trukket ut fra topografi, skogforhold, snøforhold og lokal kunnskap om elgstammen. Over denne grensen ble vinterbeite for elg vurdert som marginale. Takstområdet er anslått til 430 000 daa.

Området ble delt inn i delområder etter etablerte organisatoriske og administrative grenser. Det er viktig å få fram beitevariasjoner innen arealet. Områdene ble benevnt:

		Takstbestand
Trysil:	Trysilfjellet Viltstellområde	4
	Tenaasen Viltstellområde	8
	Nordre Trysil Utmarksområde	<u>8 20</u>
Rendalen	Ytre Rendalen Grunneierforening (YRG) østlig del	15
	Andrå Utmarkslag	8
	Sjøli Viltstellområde	<u>10 33</u>
		53
		===

Takstmetode

Det ble utført elgbeitetakst ut fra beskrivelsen i SKIs Veiledningshefte. Metoden er utarbeidet av Knut Solbraa.

Takstbestand

Taksten ble utført i utvalgte bestand i yngre hogstklasse II med trehøyde 0,5-4,0 meter. Takstbestandene ble valgt ut fra satellittbilder med støtte fra driftsplankart, ortofoto og lokale fagpersoner. Bestandene skulle ha rimelig fordeling over hele takstområdet, uavhengig av eiendomsgrenser og uavhengig av bonitet og treslag. Det ble lagt opp til 50 takstbestand fordelt på hvert delområde. Under taksten ble antallet økt til 53.

Det ble plukket ut reservebestand til bruk dersom det utvalgte bestandet ikke var egnet. Taksten måtte i enkelte tilfelle flyttes dit, på grunn av at gjenveksten i takstbestanden ikke var kommet langt nok eller kommet for langt eller at hardt husdyrbeite hadde påvirket beitet.

Ønsket areal på takstbestandene var 10 – 30 daa. De takserte bestanda var mellom 4 og 120 daa med middelstørrelse i Rendalen på 25,8 daa og i Trysil på 15,2 daa..

Totalt flateareal for de takserte bestanda var 1155 daa, hvorav 852 daa i Rendalen og 303 daa i Trysil.

Takstbestandene er tegnet inn på satelittbilder og M711-kart og koordinatene funnet i systemet UTM 32 (Euref 89)

Prøveflater

I hvert takstbestand ble lagt ut ca 30 prøveflater ut fra systematisk forband over hele flata. Antatt bestandsstørrelse ble dividert på 30 for å finne arealet hver prøveflate skal representere. Dette arealet skal tilsvare avstanden mellom takstlinjene ganget med avstanden mellom prøveflatene langs linja.

Retningen på takstlinjene ble bestemt ut en tilnærmet rett bestandskant og en definert kompassretning. Avstanden mellom takstlinjene og avstanden mellom prøveflatene i linja ble stedfestet ut fra skritting.

Det ble satt med sentrumspåle i prøveflatas sentrum. En sirkel rundt pålen med radius 1,99 m ga en prøveflate på 12,5 m².

Til sammen 1642 prøveflater er blitt taksert. Det gir i middel 31 flater per bestand eller totalt til sammen over 20 daa.

Registrering

Det ble på prøveflata registrert på 5 treslag (-grupper)

- furu
- bjørk
- rogn, osp og selje (ROS)
- einer
- vier

I tillegg ble det registrert på kontorta der det var plantet eller sådd.

Det ble registrert på hvert treslag:

- Planteantall
- Plantehøyde
- Beitegrad siste år (ny) og midlet beitingen for 2 og 3 år siden (gammel),

I tillegg ble møkkhauger registrert.

Beregninger og framstilling

Utrekningene for hvert bestand, for hvert delområde og hele takstområdet har skjedd i henhold til SKIs veiledning og ut fra SKIs regneprogram.

Analyse

Analysen skal i henhold til avtalen om takstoppdraget:

- konkludere med hensyn på beitetilgang, beiteutnyttelse og beiteskade
- gi anbefaling til framtidig beiteforvaltning og størrelse på elgbestand

Tid

SKI fikk oppdraget midt i april. Taksten ble utført fra 19. mai til 3. juni.

Bestandsoversikt og lokalisering

Rendalen

Bes- tand	Område	Koordinater UTM 32	Areal daa	Flate- forband	Bonitet H40	Høyde dm hovedtre	Antall prøveflater	Taksert dato
1	YRG 1	6210, 68358	15	25 x 20	F 8	7	34	20.05.2008
2	YRG 2	6222, 68339	5	15 x 10	G 11	8	34	20.05.2008
3	YRG 3	6190, 68409	6	15 x 10	F 8	8	29	21.05.2008
4	YRG 4	6206, 68400	20	30 x 22	F 11	15	31	21.05.2008
5	YRG 5	6131, 68575	20	25 x 20	F 8	10	34	26.05.2008
6	YRG 6	6136, 68547	8	15 x 15	F 11	13	30	26.05.2008
7	YRG 7	6141, 68535	20	25 X 20	F 14	30	29	26.05.2008
8	YRG 8	6148, 68518	15	25 X 20	F 17	25	27	26.05.2008
9	YRG 9	6165, 68494	12	20 X 20	F 14	10	29	26.05.2008
10	YRG 10	6223, 68376	25	30 X 25	K 20	20	30	27.05.2008
11	YRG 11	6191, 68392	7	15 X 10	F 8	6	33	27.05.2008
12	YRG 12	6188, 68366	30	35 X 30	F 8	13	34	27.05.2008
13	YRG 13	6178, 68361	15	25 X 20	F 11	6	34	27.05.2008
14	YRG 14	6170, 68461	25	30 X 25	F 14	5	34	27.05.2008
15	YRG 15	6181, 68438	120	80 X 50	F 11	35	34	27.05.2008
16	Andrå 1	6235, 68294	20	35 X 20	F 8	20	34	19.05.2008
17	Andrå 2	6228, 68256	33	35 X 30	F 8	25	34	20.05.2008
18	Andrå 3	6210, 68273	40	40 X 30	F 8	25	32	20.05.2008
19	Andrå 4	6215, 68335	20	35 X 20	F 8	20	34	20.05.2008
20	Andrå 5	6265, 68304	60	50 X 40	F 11	15	34	20.05.2008
21	Andrå 6	6183, 68334	25	30 X 25	G 14	40	30	27.05.2008
22	Andrå 7	6184, 68318	8	17 X 15	G 17	30	29	27.05.2008
23	Andrå 8	6183, 68263	15	25 X 20	F 11	15	32	27.05.2008
24	Sjøli 1	6218, 68211	30	40 x 25	G 14	18	34	28.05.2008
25	Sjøli 2	6224, 68185	25	30 X 25	F 17	40	30	28.05.2008
26	Sjøli 3	6248, 68163	10	20 X 15	G 14	20	27	28.05.2008
27	Sjøli 4	6258, 68137	10	15 X 10	G 17	20	31	28.05.2008
28	Sjøli 5	6285, 68140	100	75 X 40	F 8	25	34	28.05.2008
29	Sjøli 6	6271, 68170	25	30 x 25	G14	15	30	28.05.2008
30	Sjøli 7	6247, 68186	15	20 X 15	G 14	20	32	28.05.2008
31	Sjøli 8	6244, 68231	28	30 X 25	F 11	20	30	29.05.2008
32	Sjøli 9	6259, 68246	30	35 X 30	F 11	20	30	29.05.2008
33	Sjøli 10	6318, 68173	15	20 X 15	G 11	30	32	29.05.2008
Sum			852				1016	

Bestandsoversikt og lokalisering**Trysil**

Bes- tand	Område	Koordinater UTM	Areal daa	Flate- forband	Bonitet H40	Høyde dm h.treslag	Antall prøveflater	Taksert dato
1	Trysilfjellet 1	3496, 68090	50	50 X 30	F 14	20	34	02.06.2008
2	Trysilfjellet 2	3482, 68087	25	30 X 25	G 17	30	29	02.06.2008
3	Trysilfjellet 3	3474, 68113	8	18 X 15	F 17	15	30	02.06.2008
4	Trysilfjellet 4	3419, 68093	20	32 X 20	F 14	10	34	03.06.2008
5	Nordre Trysil 1	3456, 68216	20	35 X 20	G 17	35	32	02.06.2008
6	Nordre Trysil 2	3463, 68172	24	32 X 25	F 11	18	34	02.06.2008
7	Nordre Trysil 3	3143, 68161	6	15 X 10	F 11	20	34	02.06.2008
8	Nordre Trysil 4	3445, 68127	8	15 X 10	F 14	30	31	02.06.2006
9	Nordre Trysil 5	3413, 68126	6	15 X 10	F 17	35	34	02.06.2008
10	Nordre Trysil 6	3446, 68246	8	17 X 15	F 11	11	30	03.06.2008
11	Nordre Trysil 7	3418, 68112	10	20 X 15	F 8	30	31	03.06.2008
12	Nordre Trysil 8	6586, 68115	15	25 X 20	G 14	20	32	03.06.2008
13	Tenaasen 1	6553, 61019	5	10 X 10	F 14	25	30	03.06.2008
14	Tenaasen 2	6548, 68038	10	20 X 12	F 11	6	29	03.06.2008
15	Tenaasen 3	6566, 68038	30	35 X 30	F 17	40	31	03.06.2008
16	Tenaasen 4	6605, 68035	6	15 X 10	F 17	30	33	03.06.2008
17	Tenaasen 5	6584, 68047	20	25 X 20	F 17	35	31	03.06.2006
18	Tenaasen 6	6584, 68087	4	15 X 12	F 17	15	24	03.06.2008
19	Tenaasen 7	6602, 68066	20	25 X 20	F 17	30	34	03.06.2008
20	Tenaasen 8	6572, 68070	8	15 X 10	G 14	15	29	03.06.2008
Sum			303				626	

Resultater

Plantetall

Plantetall per daa

	Furu	Bjørk	R O S	Vier	Einer	Kontorta *
YRG	381	95	24	0	0,3	
Andrå	103	152	62	5	0,3	
Sjøli	45	241	103	14	6	
TRÅ Rendalen	213	152	56	5	2	178
Trysilfjellet	114	26	65	1,3	0	
Nordre Trysil	141	209	43	4	4	
Tenaasen	200	201	46	0	0	
TRÅ Trysil	158	169	49	2	1,7	88

Plantetallet er utregnet som middel for prøvebestandene i delområdene. For kontorta er plantetallet gjennomsnitt for de bestand som er tilplantet eller tilsådd med kontorta.

Alle levende planter er tatt med, selv om enkelte er så hardt skadet at de snart vil gå ut.

I henhold til instruksjonen er planter under 0,5 m også tatt med, når den lave høyden skyldes hardt beite.

Det må understrekes at forskjellen mellom bestanda er stor og at plantenes fordeling innen bestanda er til dels ujevn.

Furu

Deler av takstområdet består av tørre og magre moreneavsetninger og er typisk furumark. I de noe lavereliggende områder er furubonitetene høge og gir ved rett behandling bra tilvekst og god tømmerkvalitet.

Store områder preges av naturlig blandingskog, delvis som blanding av enkeltrær eller grupper.

Plantetallet for ung furu er lavt i mange bestand pga. hardt beite og drepte furuplanter..

Bjørk

Bjørka trives best på mark med frisk fuktighet. Den er likevel å finne i betydelig antall over det meste av området.

Det kan være vanskelig å vurdere antallet bjørk på prøveflata. De stammene som står på samme rot, blir i henhold til veilederen regnet som en plante.

Rogn, osp og selje (ROS)

Disse treslagene finnes normalt i lite antall i østlige Hedmark. Klimaet er noe for tørt og jordsmonnet for skarpt. I skogbruket har disse artene stedvis blitt ryddet hardt. Beite av husdyr før, og av elg nå de siste ti-årene, har tatt stort sett alt i beitehøyde. Noen ble funnet, og fordelingen mellom artene varierer mellom bestand og område. De fleste ROS-plantene er lave, og et relativt beskjedent beite på enkelt prøveflater kan skyldes at plantene var nedsnødd i perioder av vinteren.

Vier

Vier er en vanskelig gruppe å taksere. Det skylles at den ofte vokser som tette kjerr på de gunstige lokalitetene der antallet må vurderes skjønnsmessig. Variasjonen mellom bestand er svært stor.

Vier finnes det generelt lite av i foryngelsesbestandene, særlig i østlige områder. Mye av vieren er nedsnødd det meste av vinteren.

Einer

Einer finnes i beskjedent antall, spredt over store deler av området. Det totale antallet på flatene er betydelig større enn det som taksten forteller. De telles i liten grad med, da mange av plantene er bøyd ned og blir da under ½ meter og havner under snøen. Enkelte planter var så store og stive at de ble talt med.

Kontorta

Kontorta er plantet eller sådd i flere delområder. Av våre prøvebestand ble det registrert:

YRG	2 bestand
Andrå	5 bestand
Sjøli	1 bestand
Tenaasen	1 bestand

Kontorta har god overlevelse og vekst.

Andre treslag

Gran, or og hegg ble ikke tatt med som registrerte treslag i denne taksten, da det er tilnærmet uinteressant som beiteplanter for elg.

Plantehøyde

Plantehøyde dm

	Furu	Bjørk	R O S	Vier	Kontorta
YRG	7,6	9,0	3,5		
Andrå	8,4	11,8	5,0	4,9	
Sjøli	9,3	11,7	6,5	3,7	
TRÅ Rendalen	7,8	11,0	5,5	4,0	14,4
Trysilfjellet	11,5	9,8	6,2	4,0	
Nordre Trysil	15,8	13,7	4,7	3,8	
Tenaasen	8,5	12,8	5,1		
TRÅ Trysil	11,6	13,1	5,3	3,8	30,1

Plantehøyde er gjennomsnittlig høyde på alle de tellende plantene av arten innen prøveflatene i vedkommende delområde. Plantehøyden bestemmes av plantenes alder og vekst, men for de attraktive beiteplantene gir den også et uttrykk for beitepresset.

Furu

Furuplantene i tilnærmet hele området er sterkt preget av beite, og plantehøyden i de ulike delområdene kan brukes som en sterk indikasjon på intensiteten på elgbeitet. I mange av ungskogfelta ble tilnærmet alle plantene holdt nede på ½ - 1 meter. Ikke en eneste eller bare ytterst få planter hadde mulighet til å vokse over elgkjeften. Bare på ett prøvebestand (på Engerneset) kunne plantene vokse tilnærmet upåvirket.

Bjørk

I noen få av bestandene kom bjørkeplantene seg opp uten for store beiteproblem. Andre steder ble bjørka hardt beitet og flekkvis sto nærmest som en hekk på om lag en meters høyde.

Rogn, osp og selje

Disse plantene ble knallhardt beitet og hadde liten sjanse til å komme særlig over snøhøyden. Stedvis kunne en se hardt beite også på sommeren, slik at plantene stoppet på 2-3 dm noen år før de gikk ut. Noe av beitet på disse treslagene foregår også på sommeren, og det kan være vanskelig å avgjøre når det ble beitet. Vi prøvde å registrere bare vinterbeitet.

Vier

Generelt er vier en lavtvoksende plante, særlig i indre og høyere strøk. Når den i tillegg er svært ettertraktet av elgen både sommer og vinter, var det sjelden å finne eksemplarer over knehøyde.

Kontorta

Plantingene og såingene av kontorta står svært fint og plantene er i god vekst. Ubetydelig beiting som har påvirket høydeveksten. Høyden gjenspeiler plantenes alder og boniteten.

Einer

Høyden på einer ble ikke registrert.

Beituttak

Uttaks- % siste år

	Furu	Bjørk	R O S	Vier	Einer	Kontorta
YRG	95,0	69,4	98,0		50,0	
Andrå	62,1	65,4	98,2	76,4	1,0	
Sjøli	86,3	49,8	100,0	77,7	58,3	
TRÅ Rendalen	90,5	59,2	99,1	77,4	55,5	5,9
Trysilfjellet	52,8	34,1	94,5	99,9		
Nordre Trysil	29,9	44,8	97,7	92,8	51,2	
Tenaasen	84,2	44,1	96,6			
TRÅ Trysil	59,6	44,1	96,4	93,7	51,2	8,8

Generelt

Beiteuttaket viser hvor stor andel av tilgjengelig skudd som elgen har beitet. Det ble vurdert på de ulike plantartene innen flata med en høyde mellom 0,5 og 4,0 meter.

Planter som er under 0,5 m er tatt med der den lave høyden skylles elgbeite.

Det ble i hvert av de utlagte prøvebestandene lagt ut ca 30 prøveflater i systematisk forband med forband tilpasset flatestørrelsen. Resultatet for enkeltbestand har derfor statistisk sett god nøyaktighet.

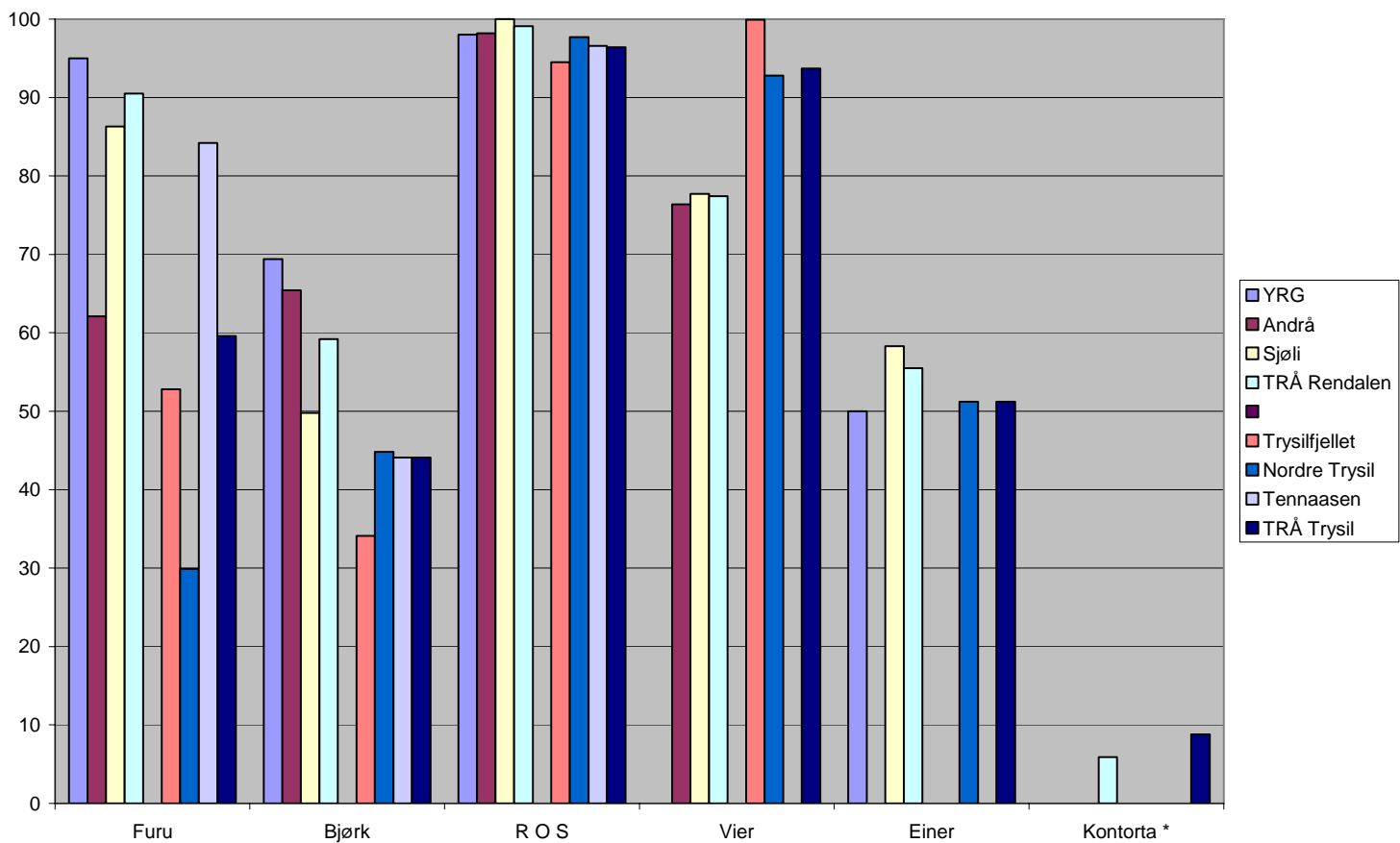
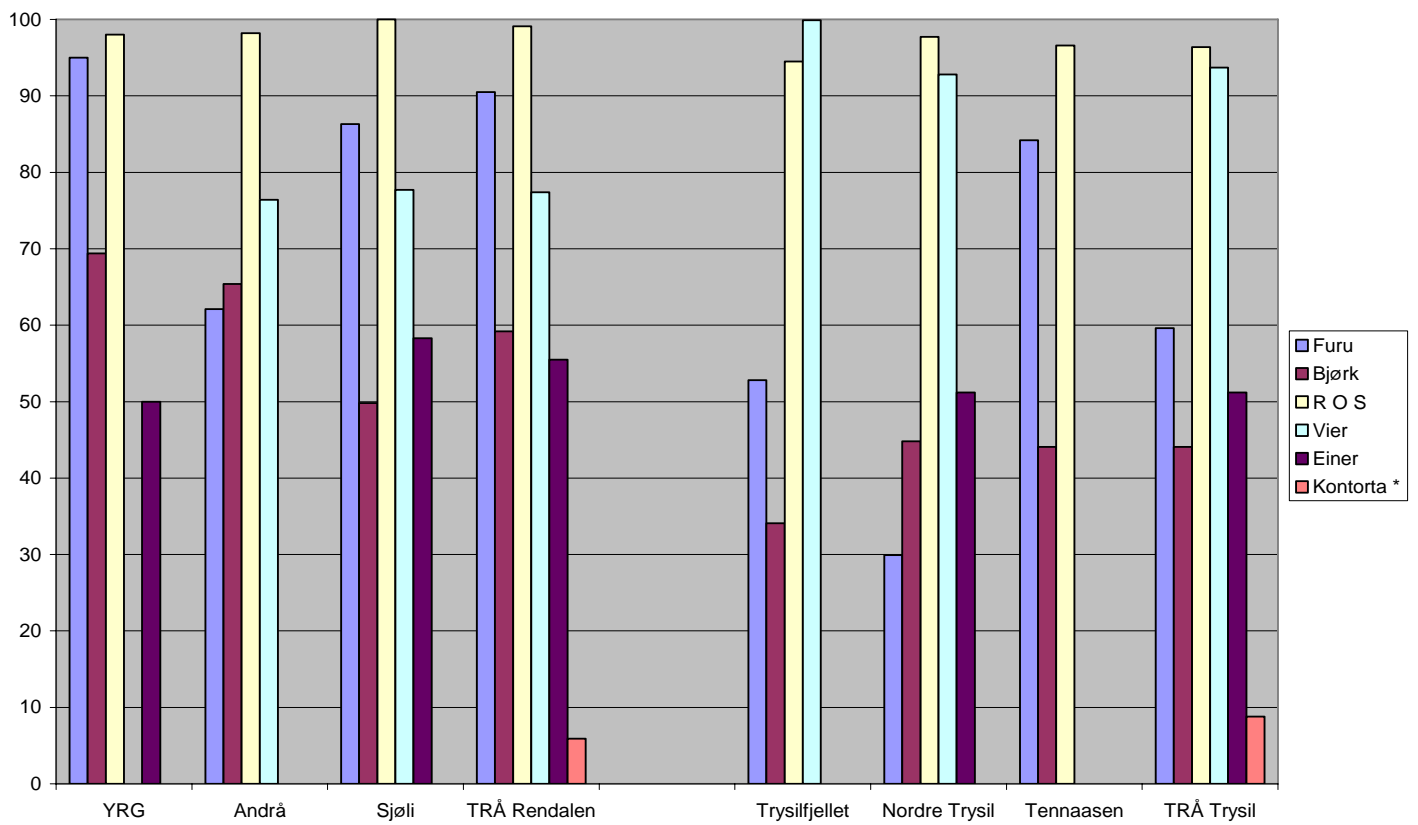
Antallet bestand i hvert delområde varierer fra 4 til 15 i henhold til avtalen med TRÅ. Resultatene for delområdene er derfor heftet med noe usikkerhet, da antall bestand som ligger bak, varierer og er mindre enn ønskelig. Usikkerheten er størst der variasjonen mellom bestandene er stor.

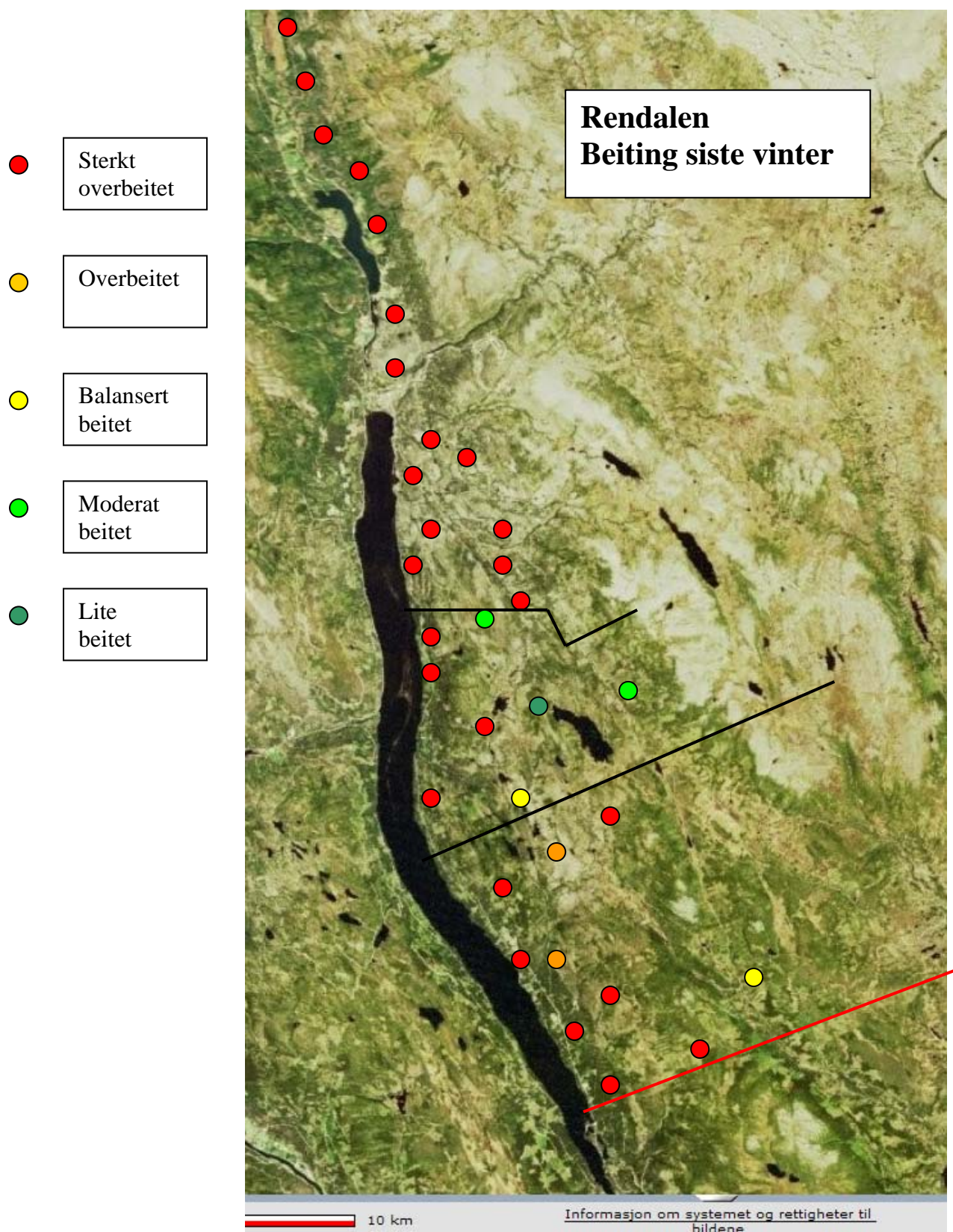
For TRÅ sine arealer i Rendalen ligger det 33 bestand bak, og for arealene i Trysil ligger det 20 bestand bak. Kommunedataene er derfor statistisk pålitelige.

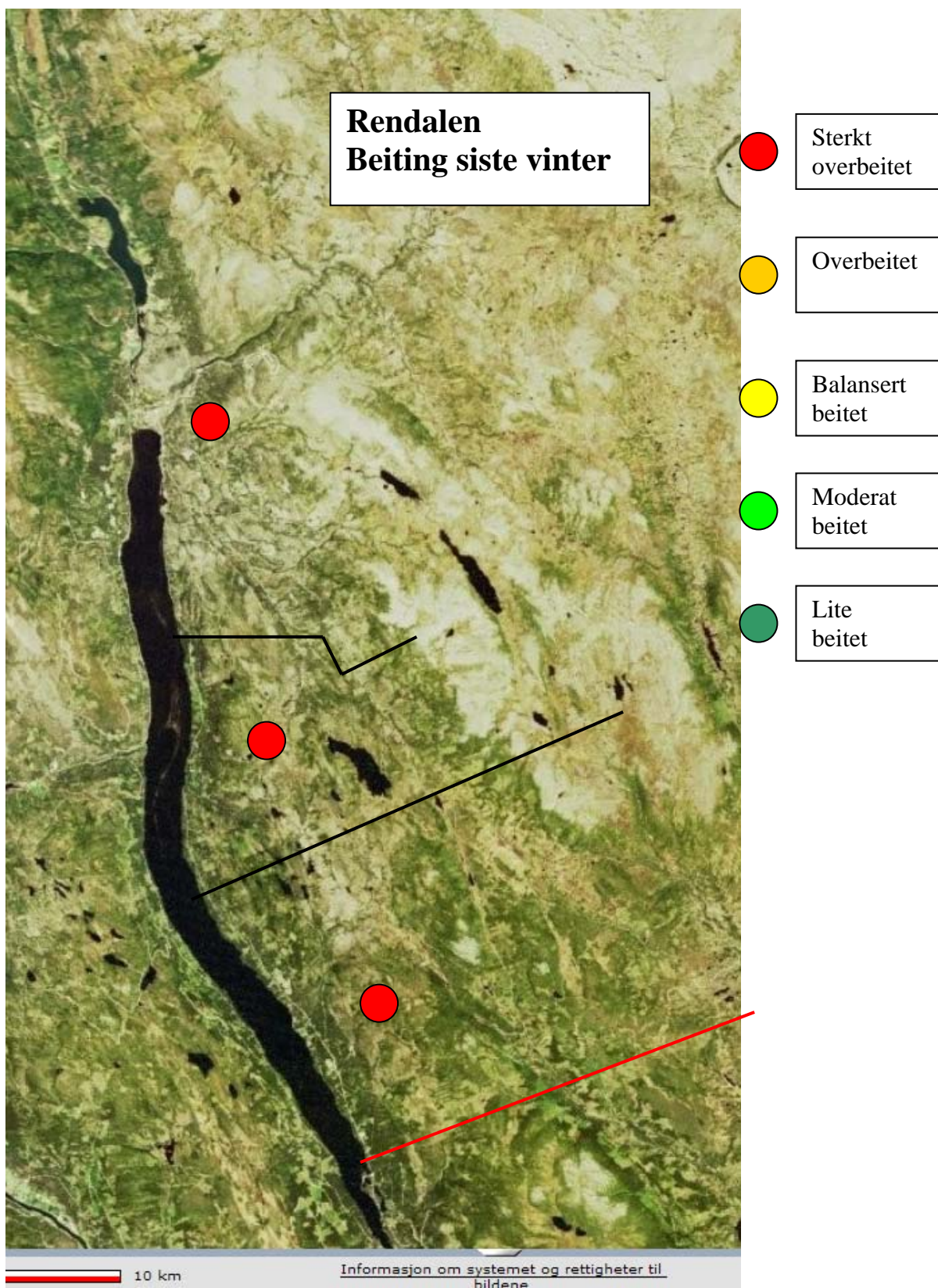
I grupperingen av beiteuttaket brukes denne inndeling:

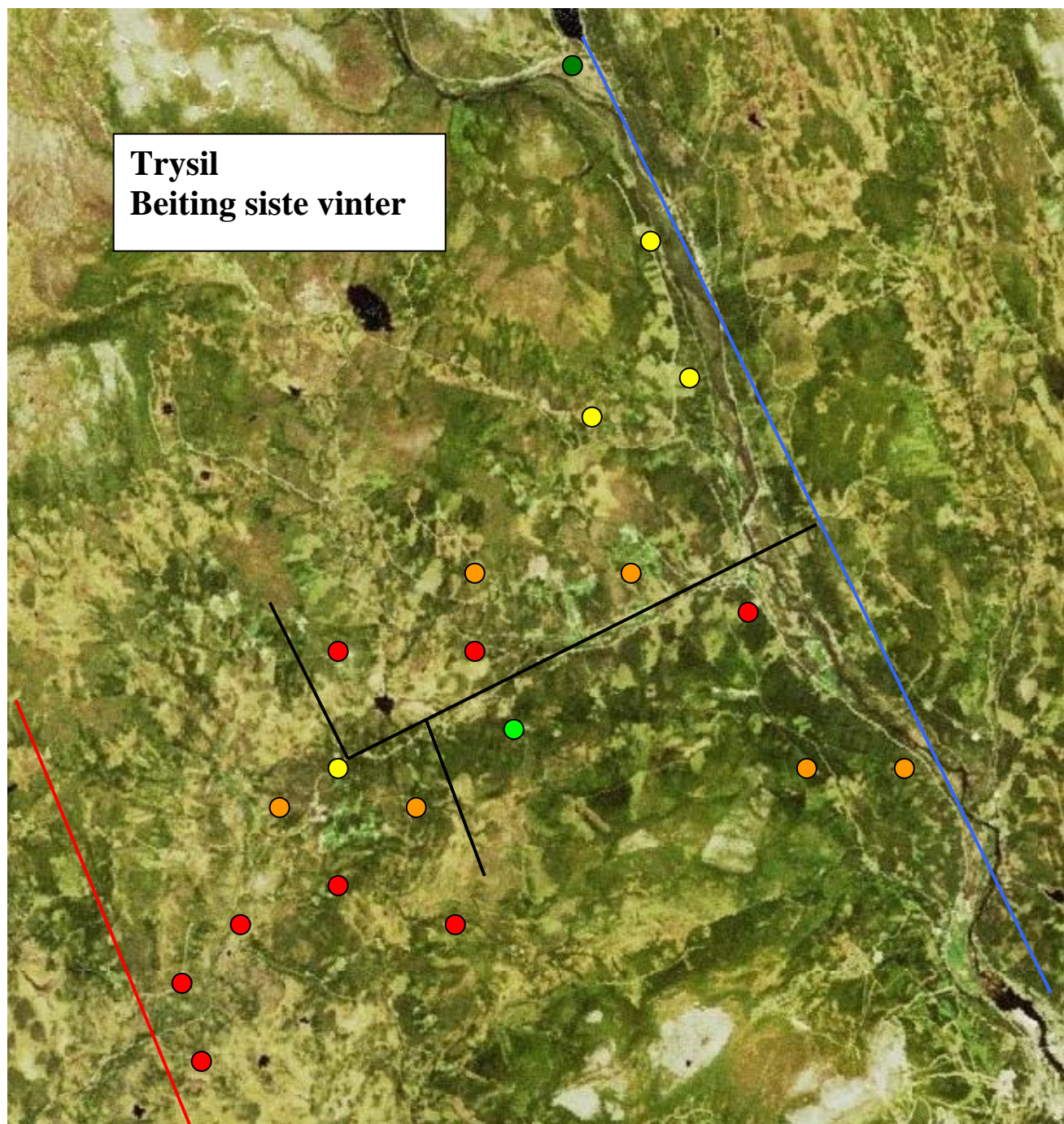
Beiteuttak	< 15 %	Lite beitet
	16 – 30 %	Moderat beitet
	31 – 45 %	Balansert beitet, stedvis noe overbeiting
	46 -60 %	Overbeitet
	> 60 %	Sterkt overbeitet

Elgbeitetakst 2008. Elgregion TRÅ

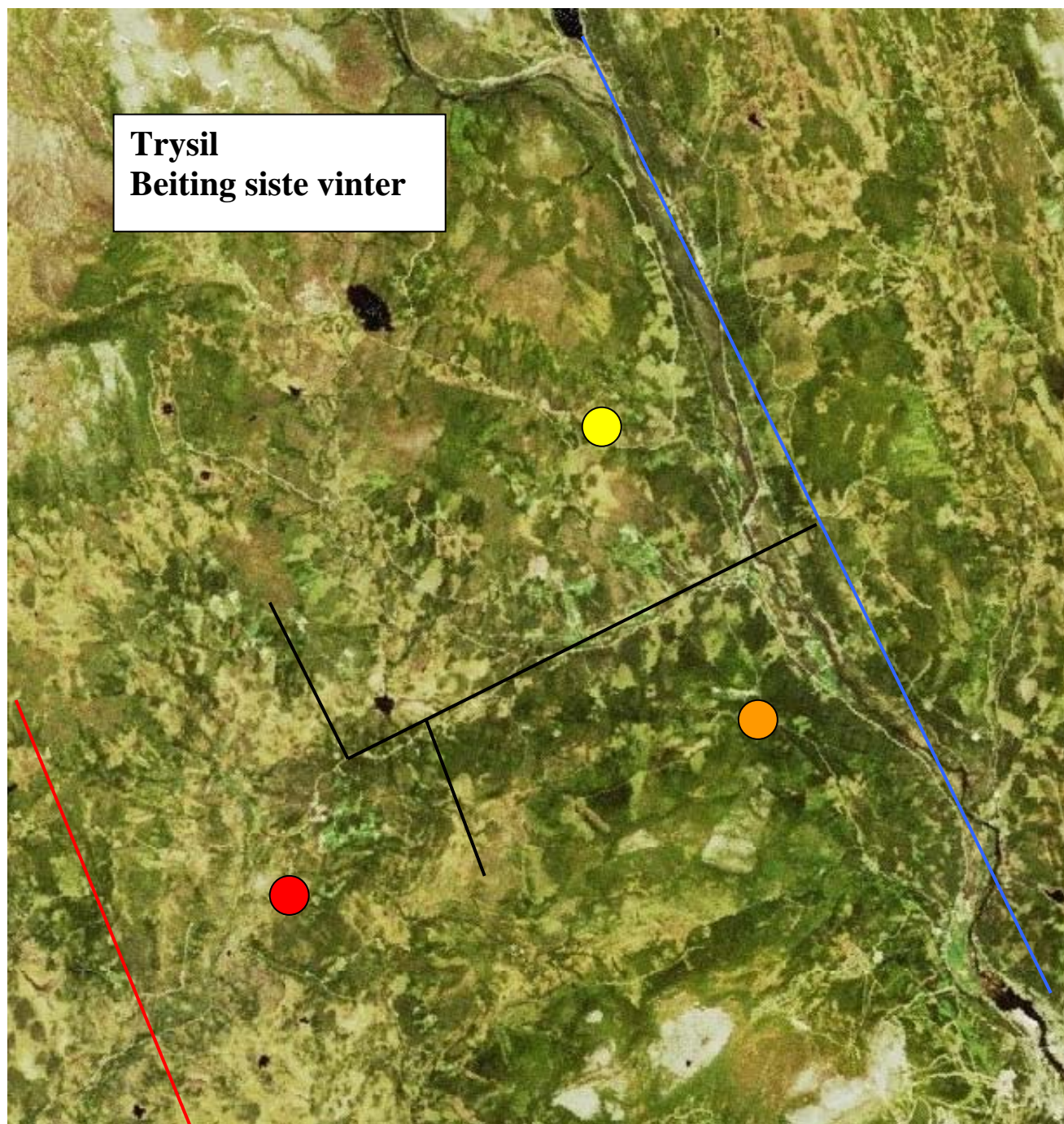

●	Sterkt overbeitet	●	Balansert beitet	●	Moderat beitet
●	Overbeitet			●	Lite beitet

	Sterkt overbeitet
	Overbeitet

	Balansert beitet
---	------------------

	Moderat beitet
	Lite beitet

Mer om beite på enkelttrær

Furu

Beitetrykket siste år på furua er svært hardt, særlig i Rendalen med et middel på over 90 %, men også i Trysil med et middel på om lag 60 %. Det er noe variasjon mellom de seks delområdene og innen delområdene, men i mange av prøvebestanda har elgen spist alt eller tilnærmet all tilgjengelig furukvist.

Resultatene varierer noe mellom bestandene i Trysilfjellet og i Nordre Trysil der enkelte bestand blir moderat beitet. I området Tenaasen og hele området i Rendalen er beitetrykket entydig og massivt. I mange bestand er det lite annet enn furu elgen kan beite på. I mange bestand, og særlig i Flendalen har beitetrykket vår hardt i lang til og en betydelig del av furuplantene er gått ut. Døde planter er ikke tellende.

Bjørk

Bjørk regnes som et lite attraktivt beite i lavere strøk, og den står lavt på prioritetslista. Det skyldes antibeitestoffer og at de tynne kvistene er svært arbeidsom for elgen å beite. Den forbruker nesten like mye energi på beitinga som det den klarer å innta.

Trykket i bjørkebeitet varierte betydelig fra bestand til bestand og mellom områder. Også innen det enkelte bestandet var beiteuttaket ulikt. Det kan skyldes at bjørka er noe av det siste elgen tar. Men den blir hardt tatt der ikke annet er å få tak i. Kanskje er det enkelte dyr som går mer aktivt på bjørkebeite.

Stedvis klippes betydelige mengder bjørk hvert år på om lag en meters høyde. Den blir som en hekk og vil da utgjøre en betydelig andel av føret for de dyra. I det meste av arealet ble også bjørka svært hardt beitet. Det er vel noe overraskende for mange, og understreker det kraftige beitetrykket i området.

Bjørka utsettes også for stort beitepress om sommeren. Særlig om våren og forsommeren når løvet er nytt og friskt, går mye elg og rasper kvistene. Den ytterste delen av skuddet er ikke forvedet og følger med i raspet. Når det er vinterbeitet som skal takseres, må en være våken på dette, og ikke regne inn sommerbeitet..

Rogn, osp og selje

Det er lite av disse treslagene fra før, og elgen beiter knallhardt på det vesle som er av alle disse artene. Beitet er stort sett totalt over snøen.

Siste vinter var mer snørik enn tidligere års. Det kan ha ført til at noen av disse plantene lå under snøen i lange perioder siste vinter og ikke ble beitet. Noen mindre skudd i denne grensehøyden kan også ha blitt bøyd ned av snøen, slik at de uriktig ble tatt med i taksten som ubeitet. Resultatet for uttaket skulle derfor kanskje være noe høyere enn resultatene viser.

Mange steder ser en at disse artene taes hardt også om sommeren. De holdes da nede på et par desimeter. Sommerbeiting og vinterbeiting kan være vanskelig å skille, men forsøk ble gjort. Det er ytterst få voksne eksemplarer av disse artene å finne i skogene. Det kan være en trussel for biologisk mangfold, særlig for de mange hundre arter som er avhengig av store levende og døde trær av disse lauvtreartene.

Vier

Jordbunn og klima i takstområdet er lite gunstig for vier og antallet er svært beskjedent. Det som finnes blir svært ettertraktet og klippes på noen få desimeter. Noe blir også tatt av elgen på sommeren.

Einer

Det er lite naturlig einer i distriktet, men den finnes spredt og sparsomt over deler av arealet.

Under taksten regnes ikke med planter som sist vinter lå under snøen. Hva av eineren som var snødd ned sist vinter, kan være vanskelig nå å vurdere. Dette gjelder særlig einer som lett presses ned når snødekket legger seg over, og dermed ikke ble beitet. Siste vinter hadde større snømengder enn normalt. Det er sannsynlig at takstresultatene derfor gir et litt for lavt beiteuttaket på einer.

Det ble funnet noen få einer over en meter, stort sett gikk den opp til knehøyde.

Gran

Det foregår svært lite elgbeite på gran. Helt unntaksvis kan en se at elgen har forsynt seg med en topp eller et sideskudd, men det er helt ubetydelig. Mens alt det beitebare er tatt på andre treslag, står normalt grana urørt. I ett bestand (ved Flen-bua) var granbeitet betydelig siste vinter.

Gråor er for elgen et uegnet beite. I takstområdet som helhet ble heller ikke or beitet, med unntak av enkelte bitt hist og her. Men stedvis kunne en se at elger bevisst og systematisk har forsynt seg av kvister også her. Særlig i Flendalen var noe gråor beitet.

Kontorta

Kontorta blir nesten ikke beitet av elg, bare noen bitt hist og her. Elgen har tydeligvis ingen problemer med å skille kontorta fra vanlig furu. De etablerte plantingene og såingene har fått stått tilnærmet i fred.

Bark er rent nødbeite for elgen, men barkgnag på stammene kan forekomme på flere treslag. Osp, rogn og selje er særlig utsatt der de finnes som trestammer, men også gran, furu og gråor kan barknages. Under taksten ble det oppdaget bare noen ti-talls tilfelle av barkgnag og da mest på ung furu med høyde 4 – 6 meter.

Andre beitende dyrearter.

Hjort finnes det noe av i området. Disse har på vinteren særlig tilhold i Sjøli-området. På vinteren kan det være et visst overlapp i beite mellom elg og hjort, og ut fra bitemerkene og beitemønsteret på kvistbeite kan de være noe vanskelig å skille artene. En ser da etter visittkort i form av møkkhauger. I de takserte bestandene utenom Sjøli ble det funnet ubetydelige mengder med møkk fra hjort. Beite som med rimelig sikkerhet var forårsaket av hjort, ble ikke tatt med i taksten.

Hare har rike forekomster i området, og med mye snø kan den beite opp til 1 – 1½ meter. Hares bitt på skudd og løvkvister er lett å skille fra elgens ved at snittflaten er jevn og slett som skåret med kniv, mens elgen river av eller knekker skuddet og snittflaten blir fliset. På 2-3 år gamle bitt, kan det dyreartene være vanskelig å skille.

Husdyr, og da særlig sau, går på utmarksbeite i noen av de takserte områdene. De kan på sommeren beite en del på løvbusker. Der det ble funnet møkk etter husdyr i prøveflatene, ble beite på vier ikke belastet elgen.

Utvikling i beiteuttaket.

I forvaltningen av elg og elgbeite er det svært interessant og nyttig å se utviklingen i beiteuttaket. Det ble derfor tatt med i takstinstruksen en taksering av eldre beite på de samme buskene som ble taksert for siste vinters beite, ble det vurdert og notert beitet de to foregående årene.

Taksering av eldre beite var stort sett greit på furu, mens eldre beite på lauvtreartene var noe vanskeligere. Der det var problemer, ble det ofte en vurdering av om beitet de to foregående åra var hardere, like hardt eller mindre hardt enn siste år. Som en ser av tabellen under og figurene på de to neste sidene, har det skjedd noen endringer i beitetrykket.

Uttaks- % siste år - Utaks- % gammel

	Furu	Bjørk	R O S	Vier	Einer	Kontorta
YRG	7,0	8,4	-0,5		0,0	
Andrå	-16,0	5,8	0,0	-13,7	0,0	
Sjøli	0,4	29,8	0,0	0,0	0,0	
TRÅ Rendalen	3,8	17,8	-0,1	3,3	0,0	0,9
Trysilfjellet	6,6	10,5	5,8	0,0		
Nordre Trysil	-3,3	15,3	-0,3	-2,3	17,9	
Tenaasen	1,6	22,5	0,0			
TRÅ Trysil	0,5	18,8	0,7	-2,0	17,9	7,8

Rendalen

I Rendalen har beitet i YRG- området på både furu og bjørk økt på det siste året, og da særlig nord for Mistra. Enkelte bestand der har hatt moderat beite før, men ble nå i vinter tatt betraktelig hardere.

I Andrå har beitetrykket på furu i sum gått noe ned. De fleste bestanda hadde hardt og stabilt beiteuttak, mens et bestand i Flenlia med mye furu var beitet mindre. Bjørkebeitet i Andrå har økt noe.

Sjøli har hatt stabilt beite på furu, mens bjørkebeitet har økt en god del, både nede i lia og oppi åsen.

Totalt har beiteuttaket i Rendalen siste år økt med om lag 5 %.

Trysil

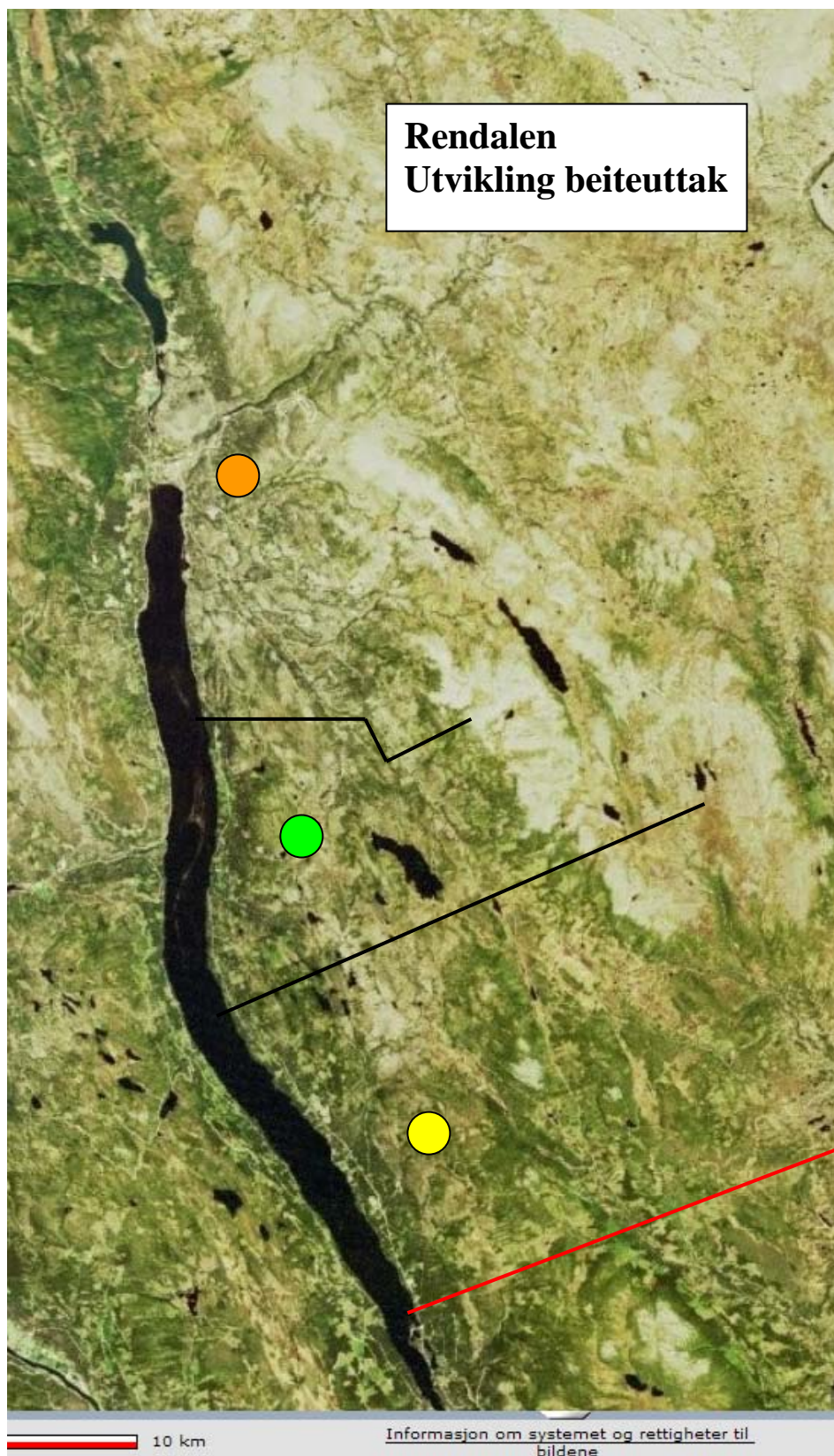
Det er som sagt relativt få prøvebestand i Trysilfjellet, men resultatene tyder på at beitetuttaket har økt noe.

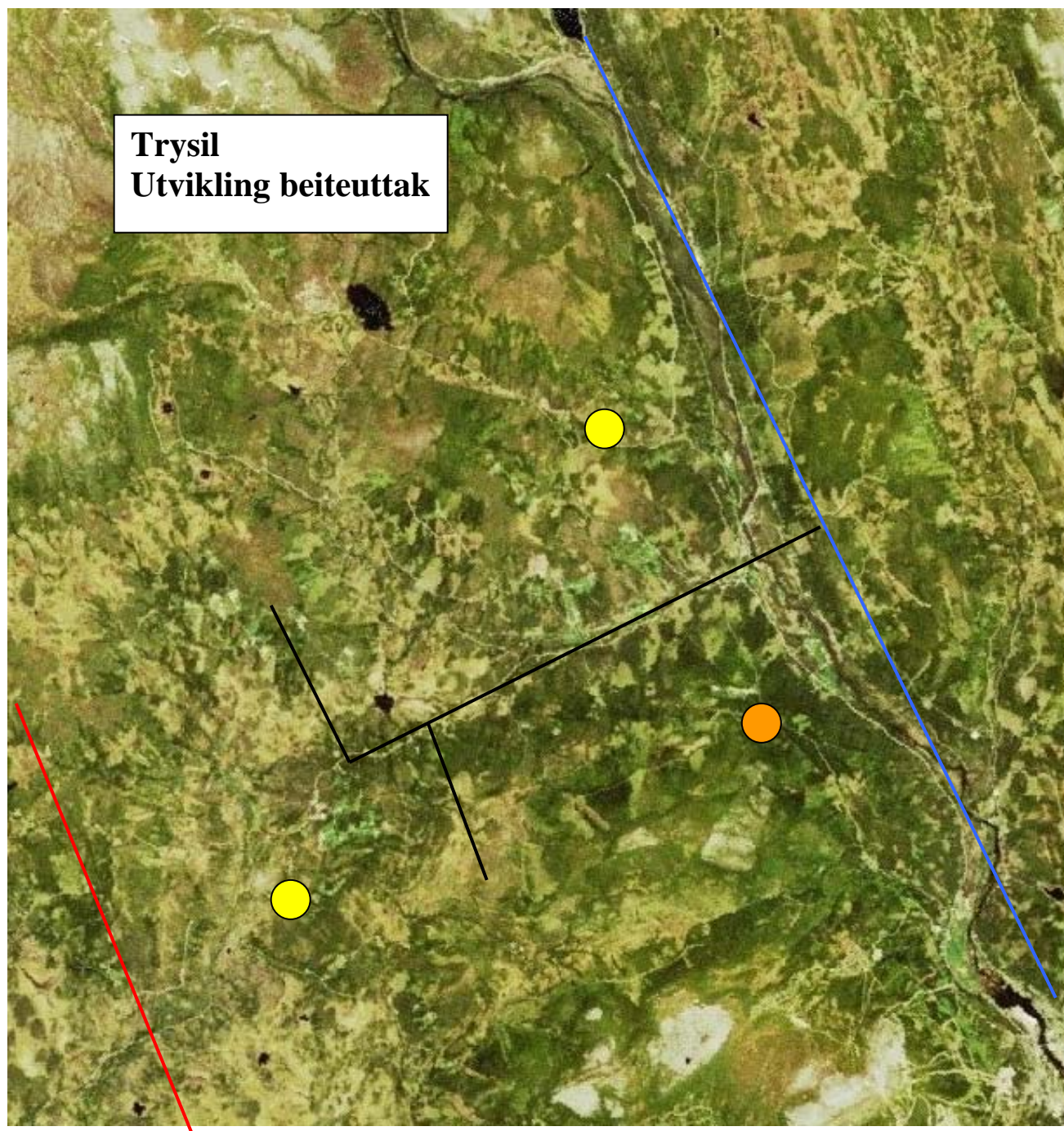
Nordre Trysil er det delområde med relativt minst beitepress. Der er uttaket om lag stabilt med en liten nedgang på furu og en oppgang på bjørk (og einer)

Tenaasen har hatt hardt beite på furu og har det fortsatt. Bjørka blir beitet ennå hardere enn før.

Totalt har beiteuttaket i Trysil siste år økt med om lag 3 %.

- Betydelig økning
- Noe økning
- Stabilt
- Noe mindre
- Betydelig mindre

	Betydelig økning
	Noe økning

	Stabilt
---	---------

	Noe mindre
	Betydelig mindre

Beiteuttak og førmengde**Fordeling av beitetilgang og beiteuttak på ubeitede planter og på beitede planter. Hele takstområdet**

Beregnet for ubeitede planter ut fra undersøkelse av skuddproduksjon								
Treslag	Middel- høyde dm	Skudd per plante, kg	Antall planter	Skuddproduksjon på flatene		Beiteuttak		
				Totalt	Fordeling	% per plante	kg på flatene	Fordeling
Furu	9,0	0,110	4017	441,9	92,5 %	80,0	353,5	94,3 %
Bjørk	11,9	0,008	3311	26,5	5,5 %	45,2	12,2	3,3 %
ROS	5,4	0,005	1120	9,0	1,9 %	96,7	8,7	2,3 %
Vier	4,0	0,004	87	0,4	0,1 %	79,9	0,4	0,1 %
				477,8	100,0 %		374,8	100,0 %

Beregnet for hardt beitede planter ut fra skjønnsmessig korrigert skuddproduksjon								
Treslag	Middel- høyde dm	Skudd per plante, kg	Antall planter	Skuddproduksjon på flatene		Beiteuttak		
				Totalt	Fordeling	% per plante	kg på flatene	Fordeling
Furu	9,0	0,036	4017	145	60,3 %	80,0	116	76 %
Bjørk	11,9	0,016	3311	53	37,7 %	45,2	24	15 %
ROS	5,4	0,010	1120	11	1,9 %	96,7	12	8 %
Vier	4,0	0,008	87	1	0,1 %	79,9	1	1 %
				210	100,0 %		153	100 %

Beregningene bygger på resultat for antall og middelhøyde for de takserte bestandene i TRÅs arealer i Rendalen og Trysil samlet. Produksjonen for ubeitede planter ved ulike høyder er hentet fra forskningsresultater til Elg-Skog-Samfunn.

Ut fra disse verdiene er det skjønnsmessig (på bakgrunn av forskningsresultater) vurdert til at ved hardt beite vil furuplanter redusere sin produksjon til om lag 1/3 mens bjørk, ROS og vier vil øke sin skuddproduksjon til det dobbelte. Beregnet fordeling av elgens beite for hele takstområdet blir da som nederste tabellen viser.

Ut fra beregningene er beiteproduksjonen i området redusert til omlag 40 % i forhold til om området hadde stått ubeitet eller svært moderat beitet. Reduksjonen skyldes overbeite.

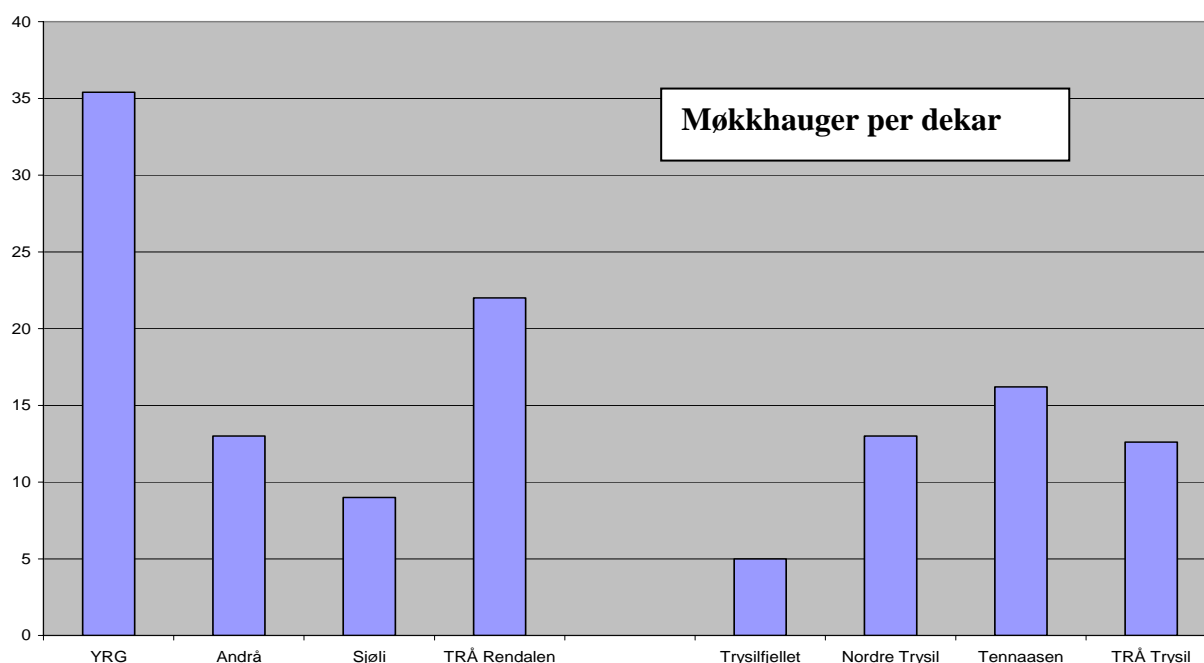
Den %-vise fordelingen mellom beiteplantene er stor der furu går ned fra 94 % til 76 %. Bjørk går opp fra 3 til 15 %, og ROS fra 2 til 8 %.

Møkkhauger

Møkkhauger er interessante i beitesammenheng da de forteller mye om hvor mye elg som har stått i områdene på vinteren og hvor lenge den har stått der.

Møkkhaugene var rasjonelle å telle som en del av taksten. Siste års hauger med sentrum innenfor prøveflatesirkelen ble talt med. Tidligere års møkkhauger er svært usikkert å finne og å tolke, så de ble ikke talt i denne taksten.

De fleste hauger var tydelige hauger med et sentrum og var enkle å definere inn eller ut. Andre hauger var mer langstrakt og spredt utover. Ved tvil ble annenhver haug talt med.

Kommune-tallene er rimelig riktige. Resultatene for det enkelte delområde må taes med noe forbehold, da noen av områdene har relativt få prøvebestand bak seg og fordi elgen i varierende grad slipper møkka innenfor eller utenfor takstbestandene.

Forskning har vist at elgen i middel slipper ut 16 møkkhauger per døgn. I områder med godt, lettfordøyelig beite er antallet noe høyere. Med dårlig beite går fordøyelsen tregere og antall møkkhauger per døgn minker.

Antall dager som elgene går på vinterkost variasjonen betydelig. Vi regner her med 120 dager.

Ut fra antall møkkhauger per daa, kan en finne hvor mange daa ungskog det går bak hver vinterelg siste vinter. (Det forutsettes da ungskog tilsvarende egenskaper som de takserte bestandene i område)

Diskusjon

Elgen er avhengig av nok vinterbeite av akseptabel kvalitet. Det finnes i andre deler av landet eksempler på små, svekkede dyr med lav produktivitet og på vinterdødelighet, når elgstammen blir større enn beite gir grunnlag for. En frisk og høgproduktiv stamme med stor kalvproduksjon og høge vekter, må alltid være ett av de mest sentrale målene.

Vi er ikke blitt informert om sultedød for elg i området, og beinrestene etter kun en elg ble funnet under taksten. Tross svært hard beiting har antagelig vinterdød ikke vært et stort problem de siste åra.

I Bestandsplanområdet samles inn og sammenstilles resultater fra Sett elg og Skutte dyr. Det tyder på at stammen har vært stor men tilnærmet stabil i mange år. Siste år var det imidlertid en tydelig økning i Sett elg/dagsverk med om lag 10 %. Om ikke ytre forhold under jakta kan forklare dette, er det grunnlag til ekstra oppmerksomhet.

Produktivitet målt i kalvproduksjon holder seg relativt bra enda. Slaktvektene skal også etter sigende være stabile og tilfredsstillende. Resultatene fra flere nabo-områder som viser reduksjon av vektene med 5 % gir grunnlag for stor aktsomhet.

Viktig er det å ha oversikt over vinterbeitene. Når vektene og kalveproduksjonen går ned pga. overbeiting, er stor skade allerede skjedd. Det vil alltid være et etterslep i produktivitet og vekter, da store og kraftige kuer kan føde og fostre opp relativt store kalver en periode, selv om beitene er nedgnagd.

God elgforvaltning er vanskelig, men de ansvarlige må se store naturlige elgområder i sammenheng, og de må ha et langsiktig perspektiv og ta hensyn til alle impliserte parter. Ulike holdninger vil finnes blant folk med ulike forutsetninger og med ulik bakgrunn. Det er da avgjørende at de forutsetninger som kan objektivt registreres og dokumenteres, blir fastlagt. Så kan en ta diskusjonen og vurderingene og ta avgjørelser ut i fra det.

Denne elgbeitetaksten er utført på oppdrag, etter en anerkjent metode og med noen lokale tilpasninger. Det er vår faste oppfatning at takstresultatene har tilstrekkelig nøyaktighet og at konklusjonene på taksten kan trekkes med stor sikkerhet.

Elgregion TRÅ har vedtatt bestandsplan for 2007 - 2012 med målsetting:

- Opprettholde en sunn og produktiv elgbestand som gjennom sin produksjon og sammensetning utgjør en viktig økonomisk jaktressurs.
- Redusere stammen i forhold til 2006-nivå.
- Oppdatere kunnskap om beitegrunnlaget i regionen.
- Slaktevektene skal ikke reduseres som følge av overbelastning av beitet.
- Kalvproduksjonen skal ikke reduseres som følge av overbelastning av beitet.
- Ved utgangen av planperioden skal sett ku/okse ligge mellom 1,5 og 2,0 for alle medlemsområdene.
- Kalv som fødes inn i bestanden har en fordeling på ca 55 % oksekalv og 45 % kupalv. Avskytingen skal ha en kjønnsfordeling som ligger nærmest mulig denne fordelingen.
- Ungdyr og kalv skal utgjøre 65 % av jaktuttaket.
- Unngå store svingninger i bestanden.

Mange av delmålene er koblet direkte og indirekte opp mot elgens beiteressurs.

Elgen representerer store verdier for grunneiere, jegere, lokalmiljø og samfunn. I middel i planperioden for bestandsplanområde ligger avskytingsmålet på om lag 700 elger. Med 125 kg per dyr og kr 70 per kg, representerer det en førstehånds bruttoverdi på vel seks millioner kroner.

Med et stabilt uttak på 700 elg, vil en ut fra sett-elg-statistikken regne seg fram til en vinterstamme etter jakt av "lokal elg" på over 2 000 dyr. De fleste av disse overvintrer innen området, og en del trekkelg vil i tillegg komme inn..

Vinterjakta i området Flendalen og Åkerstrømmen i 2007/2008 var myntet delvis på trekkelg. Av en kvote på 100 dyr ble det jaktet på 60 dyr og skutt 58 elger.

For å redusere skogskadene, er det kjøpt inn og kjørt ut rundballe-fôr for ca 100 000,- kr. Det tilsvarer i størrelsesorden 200 000 kg eller vintermat til om lag 150 elg. De utkjørte rundballene har uten tvil gitt betydelig mattilskudd, men uten at det vises tydelig på det naturlige beiteuttaket.

Etableringen av ulverevir og stor vekst i ulvestammen i området gjør forvaltningen av elgstammen vanskeligere. Det krever overvåkning av ulvestammen i tillegg til elgstammen og beitene.

Konklusjon

Uttaket i % av tilgjengelig vinterbeite på de ulike treslagene siste vinter innen TRÅs området, er i middel for alle takstbestandene:

	<u>Rendalen</u>	<u>Trysil</u>
Furu:	90,5 %	59,6 %
Bjørk	59,2 %	44,1 %
Rogn osp og selje	99,1 %	96,4 %
Vier	77,4 %	93,7 %
Einer	55,5 %	51,2 %
Kontorta	5,9 %	8,8 %

Et bærekraftig beiteuttak er fra forskerhold satt til 30-40 % på de viktigste beitetreslagene. Beiteproduksjonen vi da kunne opprettholdes over lang tid og skogskadene begrenses til det akseptable. For foryngelser av furu der verdiproduksjon av tømmer skal vektlegges, bør uttaket på furu ikke overskride 35 %.

Områdene YRG øst, Andrå og Sjøli i Rendalen og i Trysilfjellet og Tenaasen i Trysil er sterkt overbeitet. Områdene i Rendalen er av de hardest beitede i landet. Beitetrykket er så hardt at beiteproduksjonen er sterkt redusert på alle smakelige treslag.

I Nordre Trysil sitt areal varierer uttaket en god del, men de fleste takstbestanda beites hardt.

Skogskadene er svært store. Over store områder er det umulig å få opp foryngelse av furu. Om enkelte planter kommer seg gjennom beitehøgden, vil kvaliteten som regel bli sterkt redusert på grunn av skader og svært glisne bestand.

Beitetrykket totalt har siste vinter vært ennå noe hardere enn de to foregående vintre, særlig på bjørk. Det noe reduserte uttaket på furu i Andrå kan skyldes at elgen i stor grad har beitet seg ut av området og har funnet nye beiteområder og i tillegg sføring. Det kan også ha sin årsak i uttak av dyr ved vinterjakt, og kanskje i ulve-etableringen som har tatt ut en del dyr og kanskje skremt bort noen flere elger.

Det har i flere 10-år vært et hardt overbeite i Flendalen, og i store deler er en svært liten del av furuforyngelsen kommet gjennom beitehøyden. Beiteplantene er hardt kuet av beiting, da de delene som stikker opp av snøen, blir normalt tatt. Beitet som produseres på disse plantene er bare en brøkdel av beiteproduksjonen på planter med moderat beite. Plantene dør etter hvert ut. I tillegg gir vanskelige foryngelsesforhold liten tilvekst av ny foryngelse.

Det generelle hogstkvantumet og foryngelsesarealet er redusert de sist åra. Særlig på furumarkene har hogsten vært forsiktig, noe som har gitt lite nytt beite. Det er en ond sirkel.

Vinterhogging av furu gir attraktivt kvistbeite. Det er diskutert å gi noe tilskudd til denne hogsten de siste åra, men elgrettet hogst er i liten grad utført.

Det er av TRÅ lagt ut anslagsvis 200 tonn rundballer av gras eller annet innmarksprodusert fôr siste vinter for elgen. Med 10 kg fôr per elg per dag og føring i 120 dager, gir det utlagte fôret mat til vel 150 elger. De reduserte skadene i Andrå kan ha sammenheng med grasføring.

Skogbruket er pålagt bl. a. gjennom Rikere-skog og Miljø-standard å ta hensyn til alle naturlige treslag under skogbrukstiltak som skjøtsel og hogst. Viktig er det å bevare de aktuelle elgbeite-treslagene som rogn, osp selje og vier for framtida. Mer sårbar er de mange hundre artene av sopp, lav og insekter som har disse treslagene i ulike utviklingsstadier som livsmiljø. Det hjelper lite at skogbruket tar hensyn, dersom elgen beiter ut det meste av disse artene.

Med det harde beitetrykket som nå er i det aller meste av området, er det for lite mat og for dårlig kvalitet på matet for elgen. Det øker vekttapet på vinteren og vil dra i retning mindre størrelse på dyra og dårligere reproduksjon..

Forslag til tiltak

Elgbeitet og elgstammen

Denne taksten viser tilstanden og utnyttelsen av elgbeitet i TRÅ sine områder i Trysil og Rendalen. Beiteuttaket for områdene har vært og er nå uforsvarlige høyt. Misforhold mellom elgstammens vinterbeitebehov og vinterbeitetilgangen, er ikke holdbart. Tiltakene bør settes i verk og være så kraftige som det er faglig og praktisk mulig. Det er da to prinsipielle grep som må taes:

- **Reduseres elgstammen.**
 - Redusere elgstammen betraktelig, vinterstammen bør ned til om lag det halve av det den er i dag. Det må skje i områdene som i dag har sterk overbeiting. En stor del av reduksjonen bør målrettes på trekkelg ved vinterjakt.
 - Trekkelgen bør taes ut når den er på veg inn i område eller når den nettopp er ankommet. Med samarbeid med nabo-områdene, kan en del dyr taes på trekket før de kommer til vinterområde.
 - Den gjenværende stammen etter reduksjonen må være store, friske dyr med ballansert sammensetning. Dette er viktig for ikke å skyte ”i stykker” stammen.
 - Dersom jakttida forlenges og uttaket av trekkelg inngår i den ordinære tildelte kvoten, må størrelsen på kvoten økes betraktelig.

- **Øke beitetilgangen og beitemulighetene**
 - Markert og koordinert økning av foryngelsesarealet av furu. Gjennom frøtrestilling, markberedning og ev. såing sørges for å få opp tett og beiterike furuforyngelser.
 - Mer omfattende vinterhogst av furu i tynning og slutthogst i områdene som elgen trekker igjennom og står i om vinteren. Trærne felles etter behov utover vinteren, og de bør få ligge ukvistet til de er ferdigbeitet. Gjødsling av skogen et par år før hogst vil øke kvalitet og mengde av fôr.
 - Fortsatt utlegging av rundballer.

- **Begge grepa bør taes samtidig og balanseres.**

Etter en periode på 5 – 10 år med færre dyr og redusert beitetrykk i disse områdene, vil beiten ta seg noe igjen og elgstammen kan økes noe.

Samarbeid

En del av vinterbestanden av elg i Elgregion TRÅ består av trekkende dyr, og kanskje langttrekkende dyr. I prosessen med å redusere vinterstammen og beitetrykket og med å bedre beitetilgangen, må det samarbeides med elg- og skogforvaltere i et større område.

Kunnskapsgrunnet.

Denne taksten gir et oversiktlig bilde av beitesituasjonen i dag. Det er viktig at den settes i sammenheng med annen bestandsinformasjon, som fellingsstatistikk, Sett elg og sportellinger. Informasjonen derfra blir bare mer interessant og nyttig når åra går og tallrekkene og erfaringene vokser.

Elgen har fire bein, de er lange og kan gå raskt. De enkelte dyr og deler av stammen forflytter seg relativt målrettet over store områder i løpet dager og gjennom året. Elgstammen er til en viss grad "flytende" innen sitt naturlige leveområde. Det er da viktig at informasjon og kunnskap om elgstammen og beitet blir tilgjengelig for andre berørte og interesserte innen forvaltingsområdet.

Et merkeprosjekt i løpet av de nærmeste åra vil kunne gi svært nyttig informasjon om elgens vandringer og levevis ellers. Skal det gi pålitelige data, må flere ti-talls dyr merkes. Det krever betydelige ressurser, både i form av arbeid og penger, i forberedelser, merking, peiling og oppfølging.

Neste takst

Beitesituasjonen i Elgregion TRÅ er ikke helt enkel og forutsigbar.

- Det totale beitetrykket er og har i mange år vært langt over grensen av det bærekraftige.
- Ulike delområder har noe ulik beitesituasjon
- Trekkelg utgjør en stor del av vinterstammen
- En stor del av området ligger relativt høyt der vinterens lengde og snødybden varierer
- Store rovdyr er etablert.

Det er viktig å redusere beitebelastningen betydelig. Det bør gjøres i løpet av få år. Når det er tatt betydelige og koordinerte grep og balansen mellom beitetilgang og beiteuttak er bedret, må virkningene på beitet undersøkes gjennom en ny takst. Tid for å foreta ny takst er om 3-5 år.

I mellomtiden motiveres grunneier, jegere og andre til også å fokusere på elgens livsgrunnlag.